

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.пс.н. Наталия Александрова

на материалите, представени за участие в конкурс
за заемане на академичната длъжност „доцент“
в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

по: област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки
професионално направление 3.2. Психология (Позитивна психология)

В конкурса за „доцент“, обявен в Държавен вестник, бр. 96 от 11.11.2025 г. и в интернет-страница на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ за нуждите на Педагогическия факултет, като кандидат участва гл. ас. д-р Диляна Светославова Ангелова от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

1. Общо представяне на получените материали

Със заповед № РД-22-32 от 09.01.2026 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определена за член на научното жури на конкурс за заемане на академичната длъжност ‘доцент’ в ПУ по област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология (Позитивна психология), обявен за нуждите на Педагогическия факултет.

За участие в обявения конкурс са подадени документи от единствен кандидат:

гл. ас. д-р Диляна Светославова Ангелова от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, Педагогически факултет.

Представеният от гл. ас. д-р Диляна Ангелова комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ПУ, и включва следните документи:

1. Молба до ректора.
2. Автобиография.
3. Дипломи за висше образование и за степен „доктор“.
4. Списък на научните трудове.
5. Научни трудове.
6. Списък с цитирания.
7. Справка за съответствие с минималните национални и допълнителните факултетни изисквания.

8. Анотации и самооценка на приносите на материалите на английски и български езици.
9. Декларация за оригиналност и достоверност.
10. Удостоверение за трудов стаж.
11. Документи за учебната работа.
12. Други документи.

Процедурата за провеждане на конкурса е спазена и е в съответствие с нормативните документи. Представените от кандидатката материали за участие в конкурса са изготвени акуратно, в съответствие с изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България, Правилника за прилагане на Закона за развитието на академичния състав в Република България, Правилника за развитието на академичния състав в ПУ.

Документацията по конкурса е пълна. Дисертационният труд е публикуван като монография – „Приятелство, емпатия и самооценка“, която не е включена в оценката на публикациите за настоящия конкурс. Публикациите за конкурса за „доцент“ не повтарят публикациите за придобиване на ОНС „доктор“ и за заемане на академична длъжност „главен асистент“. Тези публикации не са обект на рецензиране.

За целите на настоящия конкурс, гл. ас. д-р Диляна Ангелова е приложила общо 18 научни труда, от които 1 монография, 1 книга, 16 научни статии, от които 13 на български и 3 на английски език.

2. Кратки биографични данни на кандидата

Диляна Ангелова е родена през 1984 г. Тя получава бакалавърска степен по педагогика, специалност Начална училищна педагогика и чужд език в ПУ през 2007 г. и магистърска степен по Консултативна психология в същия университет през 2010 г. Диляна Ангелова завършва докторантура в ПУ в направление 3.2. Психология, докторска програма Педагогическа и възрастова психология. През 2013 г. тя защитава дисертационен труд на тема: „Връзки между приятелства, емпатия и самооценка при 13-20 годишни“.

Професионалната кариера на Д. Ангелова е свързана с Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. От 2018 г. тя е асистент, а от 2022 г. и до момента е главен асистент в катедрата „Социални дейности“ в Педагогическия факултет. Едновременно с това работи като психолог в професионален футболен клуб „Локомотив“ Пловдив.

Образованието и професионалният опит на Диляна Ангелова са в областта на психологията на развитието, консултативната психология, позитивните отношения, социалните дейности с деца и семейства. Тринадесет години след защитата на дисертационния си труд, Д. Ангелова натрупва академичен стаж, преподавателски и изследователски опит, които съответстват на професионалното направление на откритата процедура: 3.2. Психология (Позитивна психология).

3. Обща характеристика на дейността на кандидата

Оценка на учебно-педагогическа дейност

Кандидатката гл. ас. д-р Диляна Светославова Ангелова е преподавател в Педагогическия факултет на ПУ, катедра „Социални дейности“. Тя води психологически учебни курсове в бакалавърски и магистърски програми. В бакалавърските специалности Психология, Социални дейности, Предучилищна и начална училищна педагогика тя преподава следните учебни курсове: Позитивна психология, Въведение в консултативната психология, Психология на развитието в детско-юношеска възраст, Психология на развитието IV част, Развитие на приятелските отношения, Социална психология, Психологически основи на кризисната интервенция. В магистърските специалности Приложна психология, Училищна психология, Позитивна психология и Психология на управлението тя преподава Социално познание и поведение. Гл. ас. д-р Диляна Ангелова се справя отлично с учебно-педагогическата дейност.

Кандидатката работи активно със студентите: тя е извела повече от 15 дипломанти и е участвала активно в практическото обучение на студентите от специалност Психология и Социални дейности.

След придобиване на ОНС „доктор“, гл. ас. д-р Диляна Ангелова постоянно е повишавала равнището на своите знания и умения, за което говори участието ѝ в 8 обучения у нас и в чужбина. У нас тя е участвала в обучения на теми: Преподаване в академична среда; Дигитална психология; Обучение за работа с Тест за оценка на вниманието и концентрацията d2-R и др. В чужбина е преминала обучение по програма Еразъм+ в Комотини, Гърция през 2024 и в Ница, Франция през 2025г.

Учебно-педагогическият и преподавателският опит на гл. ас. д-р Диляна Ангелова е напълно достатъчен за заемане на академичната длъжност „Доцент“.

Оценка на научната и научно-приложната дейност на кандидата

Представените научни трудове за рецензиране по „Позитивна психология“ са фокусирани върху изучаване на позитивните отношения с връстниците в различни средови контекстуални условия и по-точно и включително в дигитална среда. В този смисъл се поставя акцент върху приятелствата, привързаността и благополучието в онтогенетичното и личностово развитие в периода на детството и юношеството. В представените публикации се изтъкват протективните и превенционни функции на приятелството. В този контекст представените разработки имат своето структурно отношение и за подготовката на бъдещите психолози, социални работници, училищни педагози и училищни психолози. Отчитайки, насоката на емпиричните проучвания във възрастов план-детство и юношество е важно да се отбележи, че това е период на интензивно развитие на личността на учащите се, период на през който именно приятелските отношения имат своето особено и ключово значение за формирането на бъдещата личност. Научните изследвания на гл. ас. Диляна Ангелова са ориентирани към тези важни, съществени аспекти за личностното израстване на юношите-социално-психологически отношения и то в рамките на неформалното общуване, което е специфично социално-психологическо предизвикателство, детерминиращо качеството на по-нататъшното реализиране на юношите както в личен, така и в професионален план. В този смисъл в публикациите се подчертава, че „качеството на приятелството е ключов фактор за субективното благополучие при младежите на възраст 18-25г.“

В личностно психологически контекст д-р Диляна Ангелова съотнася приятелството с феномена емпатия и спецификата на самооценката, което допринася за разгръщане и задълбочаване на изучаването на приятелските отношения, така и за спецификите на самооценъчните механизми. Емпирично се разкриват „силни положителни връзки между общия индекс на приятелство и подкрепата в конфликт, комуникацията и разбирането, както и интимността и доверието“ като се посочва, че тези аспекти са централни за субективно оцененото качество на връзката“. В проучването се изтъква „значението на приятелството за социалното учене, формирането на идентичността, развитието на социално-емоционална компетентност и психично благополучие през детството, юношеството и зрелостта. Разглеждат се редица функции като емоционална подкрепа, защитен ефект спрямо стреса, влияние върху самооценката и се подчертава, че качествените приятелства са протективен фактор, докато тяхната липса води до повишен риск от тревожност, депресивни симптоми и затруднена социална адаптация“.

В качеството си на спортен психолог д-р Ангелова също се фокусира върху позитивната психологическа среда и ролята на взаимоотношенията треньор-състезател и изтъква, че „качествените приятелства в средното детство подпомагат чувството за принадлежност, раз-

виват социалната компетентност, уменията за емоционална регулация и справяне с конфликти, намаляват тревожността и риска от тормоз“. Позитивните приятелски отношения се разглеждат като защитен фактор, който може да компенсира неблагоприятни влияния от семейната и училищната среда“. Посочва се, че приятелството подобрява не само психичното здраве и благополучието, а има и позитивни ефекти върху физическото здраве. Анализират се връзките с привързаността, просоциалното поведение, социалната компетентност, емоционалната регулация, аз-концепцията и справянето със социална тревожност.

Представените за рецензиране научни трудове разкриват д-р Ангелова като изследовател, който чрез тях развива, разгръща и задълбочава проучванията си, свързвайки научно-изследователската си теза с психическото здраве на личността. Водеща изследователска насока е проследяването при юноши на 14–17 години и ролята на психичното благополучие като се изследват аспектите на приятелството и привързаността в юношеска възраст. В тези проучвания се анализира как ранната привързаност към родителите влияе върху отношенията с връстници и близки приятели. Теоретичният подход стъпва върху „теорията за привързаността и последващи изследвания, които показват, че качеството на ранните връзки влияе върху способността за емоционално свързване и ефективна социална интеракция през юношеството“.

Способността за емоционално свързване и поддържане на доверителни отношения с връстници се разглежда като едно от най-ценните умения, формирани през периода на юношеството 14-17г. с „отражения върху личностното и емоционалното развитие“.

В проучванията на д-р Ангелова се проследяват и възрастовите особености в развитието на социалната компетентност – от ранните взаимодействия с родител до формирането на първи приятелства, както и тяхното усложняване в училищна възраст. Подчертава се, че „семейството и връстниците са решаващи фактори: родителските практики и моделите на игра влияят върху социалното приятелство и дружба, а приятелствата предоставят контекст за развитие на сътрудничество, справедливост и регулация на емоциите“.

Обобщава се, че успешното включване в приятелски групи формира позитивен аз-образ, стабилна самооценка и интерперсонална чувствителност в ранните етапи на детското развитие. Изтъква се, че позитивните взаимоотношения и приятелствата предоставят среда, която е ефективна за усвояване и укрепване на умения като качествена, пълноценна комуникация, саморегулация, спазване на правила и граници, конструктивно решаване на конфликти и уверено, уважително поведение.

Изследванията на гл. ас. Ангелова сочат, че виртуалното пространство предлага бърза и лесна комуникация, но не може да допринесе пълноценните приятелски отношения лице в

лице, които са ключови за развитие на емпатия, междуличностна чувствителност и дълбока емоционална свързаност.

Важен аспект в нейните публикации е социално-педагогическото консултиране, което се определя от д-р Ангелова като самостоятелна форма на социално-педагогическа работа, включваща психологически и педагогически техники за съзнателна промяна в поведението и социалното функциониране. То представлява и фактор, и предпоставка за повишаване нивото на съзнателно функциониране и социална компетентност на детето. В този контекст се подчертава, че социално-педагогическото консултиране е ключов инструмент за развитие и затвърждаване на позитивни отношения и социални умения сред децата.

Базисна теза в проучванията на д-р Ангелова е свързване на приятелските връзки с концепции като позитивно функциониране, психично благополучие и защитни фактори в развитието. В този дух се изтъква, че качеството на връзката е по-важно от количеството социални контакти.

Направен е опит за извеждане на същностните функции на приятелството. Приведени са емпирични данни, според които „високото качество на приятелските отношения се свързва с по-висока самооценка, по-добра емоционална регулация, по-ниски нива на тревожност, депресивност и самота и по-добра училищна адаптация“. Приятелствата действат като буфер спрямо стресови събития и рискови фактори (семеино напрежение, училищен тормоз, преходи между образователни степени).

Отчитайки значението на качеството на връзката в научните разработки, се поставя акцент върху разграничението между позитивни и негативни характеристики на приятелствата – подкрепа, близост, сигурност и конструктивно решаване на конфликти срещу ревност, доминация, враждебност и изключване. Застъпва се виждането, че когато позитивните характеристики доминират над негативните това води до по-високо ниво на приемане от връстниците и по-устойчиво психично благополучие, докато конфликтните и противоречиви приятелства могат да имат рисков ефект. Тук се проследява как разбирането за приятелство се трансформира по възраст: от ориентация към споделени дейности и физическа близост (детство) към доверие, интимност, лоялност и дълбока емоционална ангажираност през юношеството. Извеждат се и възможни полови различия.

Публикациите на гл. ас Деляна Ангелова акцентират върху позитивната образователна среда,“ която подкрепя психичното благополучие, социалната интеграция и академичните постижения на децата и учащите се. Отбелязва се, че нарастващият брой деца с психични и здравни затруднения, както и необходимостта от превенция на насилието и ранното отпадане, налагат цялостен подход към училищната политика, който интегрира благополучието с

образователните цели. Акцентира се, че образователните институции имат съществена роля за психосоциалното развитие, а ефективното сътрудничество между училище, семейство и социални организации е основа за позитивна и стимулираща среда.

Описани са основните функции и дейности на психолога в училище: превенция, диагностика, консултиране, оценка на потребности, интервенции при академични, поведенчески и емоционални трудности, работа по превенция на агресията и посредничество между дете, семейство, училище и други институции. Посочват се и модели, които подчертават ранното идентифициране на обучителни и социални трудности, формиране на позитивно отношение към училището и изграждане на балансиран начин на живот.

От представените справки е видно, че д-р Диляна Ангелова осъществява допълнителни редица обучения : по програма „Еразъм“, обучителни семинари и квалификации – 8 на брой. Представена е справка за спазване на минималните национални изисквания, както и допълнителните факултетски такива. От справката става ясно, че д-р Диляна Ангелова напълно отговаря на тези изисквания .

Обобщавайки своята оценка и отношение към научната продукция на д-р Диляна Ангелова, бих искала да подчертая, че в хода на разглеждането отразих и изложих основните насоки на научноизследователската работа на д-р Ангелова. По отношение на теоретичните си търсения д-р Ангелова сама я определя като „синтез от теории, теоретични перспективи респективно разнообразие от автори с широк спектър на теоретични подходи и теоретични нюанси“. Задълбочените теоретико-приложни и изследователски компетенции на д-р Ангелова биха допринесли за разгръщане на перспективата в посока систематизиране и структуриране на свой индивидуален теоретичен профил, с определен принос към позитивната психология в бъдещи проучвания. В своята цялост трудовете я очертават като един последователен, търсещ и ориентиран не само към теоретични перспективи и подходи, но и към практико-приложните практики, ориентирани към дейността на психолози, социални работници, педагози.

Оценка на качествата на публикационната и преподавателска дейност

Представеният основен хабилитационен труд от гл. ас. д-р Диляна Светославова Ангелова е: „Модерният облик на приятелството и отношенията с връстници в ерата на дигиталната революция“, Издателство Коала Прес, ISBN 978-619-261-083-8 Пловдив, 2025. Той представлява самостоятелно научно изследване и достига до резултати, които се отличават от конвенционалното знание за приятелствата и отношенията с връстниците в съвременния свят. Авторката си поставя за цел да изучи приятелските връзки във виртуалното пространство.

тво и да очертае позитивните влияния и други влияния върху личностното развитие на подрастващите.

В монографията бихме могли да открием четири основни части.

Първата част е посветена на приятелството, като са разгледани различни дефиниции за приятелството, типология на приятелските отношения, развитие на приятелството през вжданията на различни теории: междуличностната теория на Съливан; етапната теория за социалното познание и развитието на приятелството на Робърт Селман и др.

Втората част е посветена на позитивните отношения. Тук се включват раздели за близките взаимоотношения, връзките между приятелство, привързаност и романтични отношения и за приятелството като източник на социална подкрепа и благополучие. На базата на анализ в светлината на позитивната психология е поставен акцент върху приятелството като основен компонент на психологическото благополучие и позитивното развитие.

Третата част е посветена на влиянието на социалните мрежи и на социалните медии върху близките отношения, общуването, емпатията в юношеска възраст. Анализирани са резултати от съвременни емпирични изследвания върху темата за онлайн общуването и приятелството във виртуалното пространство в контекста на психичното здраве и благополучие. Обсъдени са позитивни аспекти и потенциални рискове на онлайн комуникацията.

Четвъртата част на монографията представя собствено емпирично изследване на авторката. Целта е да се проучат позитивните и негативните ефекти при използването на социалните медии сред 127 респонденти на възраст между 13 и 20 години. Издигнатите хипотези частично се потвърждават. Оказва се, че подрастващите със сигурен тип привързаност демонстрират и сигурност във връзките си в онлайн пространството. Освен това, младежите са склонни да прекарват дълго време в социалните мрежи с цел да поддържат вече създадени приятелства и запознанства.

Хабилитационният труд показва отлично познаване на материята, умело използване на съвременната методология и смелост в търсене на нови, модерни пътища към благополучието чрез приятелството в дигиталния свят.

Темата за приятелството като ключов фактор за благополучието сред децата, тийнейджърите и юношите се обсъждат и в няколко статии на кандидатката. В тях се разглеждат: позитивните отношения и психичното здраве сред юношите; приятелството като специфичен вид близки взаимоотношения, основани на реципрочност, взаимност и равнопоставеност между партньорите в отличие от семейните и детско-родителските отношения; качест-

вото на приятелските връзки при деца в начална училищна възраст в контекста на психичното благополучие; приятелството и позитивните взаимоотношения като ключови предиктори за психично и субективно благополучие през различни етапи от развитието; емпатията в детството и връзката ѝ с позитивните отношения с връстниците и родителите

Академичната дейност на кандидатката – както учебно-преподавателската, така и изследователската и публикационната дейност, са концентрирани в областта на позитивната психология на развитието и позитивната психология в образованието.

В списъка с публикациите присъстват и такива, посветени на спорта и социалната сфера.

Оценка на приносите

Гл. ас. д-р Диляна Ангелова е приложила авторска справка на приносите в трудовете, които е представила за рецензиране. По нейна преценка те са в две тематични направления:

1. Приятелство и позитивни отношения с връстници.
2. Позитивно образование и консултативна практика.

И в двете тематични направления авторката е обособила както теоретични, така и практико-приложни приноси, с които съм съгласна.

Тематичното направление „Приятелство и позитивни отношения с връстници“ включва публикациите: хабилитационният труд – Модерният облик на приятелството и отношенията с връстници в ерата на дигиталната революция, 2025; статиите: „Friendship - psychological aspects“, 2025 и „Friendship in the context of positive social relationships and subjective wellbeing“, 2025; статиите 3, 4, 5, 6, 7, 8, 11, 12.

Като важни приноси в това направление могат да бъдат посочени:

- Представен е анализ на спецификите на приятелството, позитивните взаимоотношения, привързаността и благополучието.
- Представени са емпирични доказателства за протективните функции на приятелството и позитивните социални отношения в младежка възраст.
- Приятелството е анализирано като източник на социална подкрепа и благополучие.
- Анализирани са някои концепции от позитивната психология, като концепцията за позитивните отношения, концепцията за смисъла в живота, за алтруизма, самоактуализацията и теорията за привързаността.

- Обяснено е как приятелството и позитивните отношения съдействат за постигане на благополучие в младежка възраст.

- В приложен характер са изследвани връзките между: качествените параметри на приятелството и индикаторите за субективно благополучие; показатели за психично функциониране в юношеството.

Тематичното направление „Позитивното образование и консултативната практика включва публикациите 1, 2, 9, 10, 13, 14.

Като важни приноси в това направление могат да бъдат посочени:

- Формулирана е цялостна визия за позитивното образование като интеграция между академично учене, развитие на силните страни на характера, социално-емоционални компетентности и благополучие на учениците.

- Систематизирани са ключови принципи на позитивната образователна среда с фокус върху силните страни на характера, вътрешната мотивация, приобщаването, емоционалната сигурност и позитивните взаимоотношения на юношите.

- Изградена е цялостна рамка, интегрираща различни модели и позитивни образователни практики, свързани с позитивни емоции, ангажираност, смисъл, постижения, автономност, личностен растеж, житейска целенасоченост, себеприемане, самосъзнание, самоуправление, социална осъзнатост, умения за поддържане на пълноценни взаимоотношения, отговорно вземане на решения.

- Обоснована е нуждата от цялостен подход към училищната политика, който да постави благополучието наравно с академичните постижения и да включва ученическо самоуправление.

Като цяло, научните приноси формират и обосновават нова концепция за приятелството, позитивните отношения през детството и юношеството в контекста на позитивното образование и дигитализацията.

Цитирания

Справката за цитиранията показва, че публикациите на кандидатката са предизвикали академичен интерес. Общо са представени 13 цитирания. Цитиранията са в колективни токове с научно рецензиране.

Броят на забелязаните цитати отговаря на изискванията за заемане на длъжността „доцент“ в Педагогическия факултет на ПУ.

4. Оценка на личния принос на кандидата

Представеният хабилитационен труд и авторските публикации са личен принос, което ми дава основание да твърдя, че кандидатката гл. ас. д-р Диляна Ангелова отговаря на нормите на научната етика във връзка с процедурата, уредена в ЗРАСРБ и Правилника за развитие на академичния състав на ПУ.

В рамките на моята компетентност не открих текстове, които могат да бъдат определени като плагиатство, а и в периода на работата ми върху рецензията не съм получавала сигнали за такова.

5. Критични забележки и препоръки

Д-р Ангелова привежда моделът на Ruff за психично благополучие, който включва шест основни компонента: позитивни отношения с другите, автономност, управление на средата, личностен растеж, целеполагане и себевъзприятие. Изтъква се, че моделът служи като рамка за позитивно образование, което поставя в центъра не само академичните знания, но и развитието на силните страни на характера, социално-емоционалните способности, интегрирането на семейството и извънучилищните дейности, както и рефлексията върху „благоденстващия живот“. В този смисъл може би било продуктивно и развиване на тезата за балансирана образователна среда. Това виждане прозира във вижданията на д-р Ангелова, но би могло по-категорично и смело да бъде разгърнато. Препоръчвам на гл. ас. д-р Диляна Ангелова да продължава научно-изследователската си и преподавателската дейност в областта на позитивната психология.

6. Лични впечатления

Личните ми впечатления са изцяло положителни. Тя успява да съчетава успешно преподавателската и научно-изследователската работа.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Документите и материалите, представени от гл. ас. д-р Диляна Светославова Ангелова отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Обобщавайки своята оценка и отношение към научната продукция на д-р Диляна Ангелова, бих искала да подчертая, че в хода на разглеждането отразих и изложих основните насоки на научноизследователската работа на д-р Ангелова. По отношение на теоретичните си търсения д-р Ангелова сама я определя като „синтез от теории, теоретични перспективи

респективно разнообразие от автори с широк спектър на теоретични подходи и теоретични нюанси“. Задълбочените теоретико-приложни и изследователски компетенции на д-р Ангелова биха допринесли за разгръщане на перспективата в посока систематизиране и структуриране на свой индивидуален теоретичен профил, с определен принос към позитивната психология в бъдещи проучвания. В своята цялост трудовете я очертават като един последователен, търсещ и ориентиран не само към теоретични перспективи и подходи, но и към практико-приложните практики, ориентирани към дейността на психолози, социални работници, педагози.

Постигнатите от гл. ас. д-р Диляна Светославова Ангелова резултати в учебната и научно-изследователската дейност, напълно съответстват на минималните национални и допълнителните изисквания на Педагогическия факултет, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, намирам за основателно да дам своята **положителна** оценка и да препоръчам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Факултетния съвет на Педагогическия факултет за избор на гл. ас. д-р Диляна Светославова Ангелова на академичната длъжност „доцент“ в ПУ „Паисий Хилендарски“ по: област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология (Позитивна психология).

26.02.2026 г.

Рецензент:

Пловдив

(проф. д.пс.н Наталия Александрова)